

per terram repens ire non poterat, nisi vel equo, vel asino sessore uteretur. Hic itaque ad locum perductus est cum summa devotione, quo sancti hujus venerabile pignus cognoverat constitisse. Venit igitur, lacrymis humum perfudit, sancti nomen invocat, suffragium exposcit: nec ante a loco discedit, donec divina virtute ruptis nervorum nexibus redit ad propria, pristina incolumitate donatus.

20. Et quoniam temporis et ejusdem beneficii se opportunitas dedit, non piget iterum aliud ad laudem divini nominis referre, quod in re simili vir iste sanctus dissimiliter est operatus. In pago siquidem rusticorum usu Warasum (56) nuncupato, ætate priore fuisse quemdam virum novimus, qui proprio fuerat Bernericus nomine dictus. Qui quidem generis erat libertate potitus, sed tamen toto corpore et nervis astrictus, nulla facultate poterat solide terris affigere gressus. Hic biroto carpento impositus quocunque esset ducendus, unius bovis et famuli videbatur esse contentus. Qui audita virtute sancti, juncto bove ac ministro præmisso carpento impositus, pervenit ad locum, quo se duci fuerat deprecatus. Ante præsentiam sancti in terra prostratus diu decubat, cum lacrymis preces miscet, et familiarem bovem sancto Waldeberto non tardans polliceri, si hac corporis incommoditate mereretur absolvi. Cujus quidem vir sanctus non est dedignatus suscipere gemitum supplicantis, sed tamen præsentem distulit impendere sanitatem. Nam non impe-

(56) Eustasius abbas et cum eo Agilus Warascos ab erroribus revocasse dicuntur.

(57) Reliquiæ S. Waldeberti hactenus in ecclesia Luxoviensi coluntur, caput quidem in argentea effigie, reliquæ corporis partes in theca ex argento

trato quod diu rogaverat, moestissimus abscedebat. Cumque aliquantulum itineris rediens peregisset; O sancte, inquit, Waldeberte, placetne tibi quod tristis veni, tristior recedo? Hæc dicens plastrum stare jubet, terram petit, bovemque in pascua resolvit: cum subito sanus factus concitus redit, gratias agit, bovem ductorem obtulit, ac firmatis gressibus ad domum lætissimus redit.

21. Quædam iterum femina genere nobilis, gravissimo tenebatur morbo ejusdem contractionis, destituta solatio corporeæ facultatis. Quæ cum jam consequendæ salutis commercio desperata videretur, ad locum eundem (57) se petiit deportari. Ubi cum diutinis precibus et lacrymis insisteret, repente sanata non sine admiratione multorum in pedes constitit. Sed cum adepta sanitate vellet inde recedere, in itinere jam posita subito in terram concidit, et in eundem contractionis morbum astrictam se esse cognovit. Suspiciens cælum ingemuit, et rursus ad locum se referri fecit. Ubi cum pristinam sanitatem recepisset, quasi aliquantulum jam segura, res necessarias revisere cupiens a loco discedit, et abire jam cœpit. Sicque in itinere jam constituta, rursus in unum corporis globum contrahitur, atque denuo ad locum refertur. Sicque factum est, ut quotiescunque inde abire voluisset, in eundem morbum concideret, donec tandem recepta sanitate animum fixit, et usque ad ultimum vitæ suæ tempus in eodem loco permansit.

deaurato, ut me monuit jam laudatus R. P. Constantinus Gravellius, cui plurimum in his adnotationibus debemus. S. Waldeberti translatio (forsan elevatio) Luxovii celebratur Maii die 16, uti et SS. Eustasii et Columbani.

ANNO DOMINI DCCCXCIV.

SANCTUS AYMARDUS

ABBAS CLUNIACENSIS III.

VETERUM DE S. AYMARDO ABBATE CLUNIACENSI TESTIMONIA

(Ex Bibliotheca Cluniacensi, edente D. Marrier.)

I.

S. Odilo abbas Cluniacensis in Vita S. Maioli prædecessoris sui.

Huic (Odoni) successit felicis memoriæ Heynardus nomine, beatæ simplicitatis et innocentie filius. Hic in augmentatione prædiorum, et acquisitione temporalis commodi adeo studiosus fuit et in observatione satis devotus. Hic et amissionem temporalis luminis, et quidquid sibi adversitatis accidere potuit, absque omni murmuratione et indignatione patientissime tulit. Hic etenim vir ob meritum pa-

trientie, simplicis et innocentis vitæ, tanto talique a Christo ditatus est munere, ut ejus tempore ad amorem monastici ordinis auctorem nostræ salutis beatum Maiolum dignatus est accersere.

II.

Glaber Rodolphus lib. III Historiæ, cap. 5.

Post Odonis obitum successit Heimardus vir simplex in ipsius locum, qui, licet non adeo famosissimus, regularis tamen observantiæ non impar custos.

III.

Petrus Damianus cardinalis, lib. II Epistolarum, epistola 14.

A venerabilis plane Cluniacensis cœnobii fratribus didicisse me contigit insignia duo sanctæ humilitatis exempla, quorum unum non mediocriter quosque prælatos, alterum valet ædificare subjectos. Marcuardus [Aymardus, vel Ademar] certe ejusdem rector ecclesiæ Maiolum sibi substituit, et grandævæ jam senectuti suæ quietis otium procuravit. Hic itaque dum privatus in infirmorum maneret ædicula, quadam advesperascente die caseum petiit, quem cellerarius paribus, ut fieri solet, intentus, non modo dedit, sed et duris insuper ministrum ejus responsionibus fregit. Conquestus est abbatum turbam, nec posse se tot dominorum perferre molestiam. Quo senex audito, non mediocre scandalum pertulit: et quia lumen oculorum prorsus amiserat, dolor in ejus corde tenacius hæsit. Nam quo cæcus a visibus vacat, eo quicquid audierit, in corde subtilius versat: et quia per exteriora quæque non spargitur, interiori zeli stimulo truculentius inflammatur. Mane vero facto, ministro suo, ut sese ad manum in capitulo duceret, jussit. Adductus autem, talibus Abbatem aggressus est verbis: Frater, inquit, Maiole, non ego te super me, ut me persequeris, imposui, nec ut tanquam emptor mancipio dominareris: sed ut revera patri filius compatereris, elegi. Et post hujusmodi multa, propemodum commotus, adjecit: Esne, quæso, meus monachus? Quo respondente: Sum, tuumque me non magis fuisse, quam et nunc esse, profiteor. Et ille: Si meus, inquit, es monachus, protinus cede sedi, et locum, quem ante noveras, repete. Quo Maiolus audito, repente surrexit, humilem locum prout jussus fuerat, expetivit. Marcuardus [Aymardus] itaque quasi postliminio reversus, vacantem occupat sedem. Cellerarium, cui fuerat infensus, accusat, quem mox terræ prostratum durius corripit, tandemque modum pœnitentiæ, qui sibi videbatur, injungit. Perfunctus itaque tam longi tribunatus officio, præstodethronizatus assistit: Maiolo, ut ad suam sedem redeat, præcipit. Ille confestim nil cunctatus obedit.

IV.

Sigebertus Monachus Gemblacensis, ad annum 937 [944].

Obiit sanctus Odo abbas Cluniacensis: succedit ei Ademar. Et ad ann. 943 [954]. Ademar Cluniacensium abbas substituit sibi abbatem Maiolum.

V.

Vincentius Bellovacensis lib. XXVI Speculi Historialis, cap. 68.

Porro sancto Odoni successit Ademar sive Heimardus simplicitatis et innocentie filius. Hic in augmentatione prædiorum, et acquisitione commodi temporalis fuit studiosus, et in observantia regulari devotus. Amissionem luminis temporalis, et quicquid sibi adversitatis accidere possit, absque omni murmure et indignatione patientissime tulit.

VI.

Chronicon Lemovicense ms. ad annum 941.

Sub hoc tempore S. Odo abbas Cluniacensis dormivit in Christo, cui Ademar successit, qui cum sex annis rexisset Cluniacense cœnobium, sanctum Maiolum sibi constituit abbatem, virum fervoris eximii, et admirandæ abstinentiæ, reparatoremque præcipuum monasticæ disciplinæ.

A

Wernerus Rolewinkius in Fasciculo temporum, ad annum 954.

Adamarus vir sanctus, successor S. Othonis [Odonis] abbatis Cluniacensis.

VIII.

Joannes Trithemius lib. III de Viris illustribus ordinis S. Benedicti, cap. 218.

Adamarus post Odonem secundus abbas Cluniacensis monasterii, vir in scripturis sacris eruditus, morum conversatione sanctissimus, lumine oculorum orbatus, velut alter Job, in medio fratrum suorum exemplar patientiæ et humilitatis enituit. Claruit anno Domini 952 (952), electus enim an. 944). Cujus festum agitur apud Cluniacenses Idib. Septembris.

IX.

Martyrologium monasticum Benedictinum, ad III Nonas Octobris.

In cœnobio Cluniacensi depositio S. Aymardi abbatis, sanctitate et miraculorum gloria celebris.

X.

Chronicon Cluniacense.

Aymardus primus, abbas tertius Cluniaco, eligitur anno nongentesimo quadragesimo quarto. Nam fratribus super electione abbatis agentibus concilium, idem sanctissimus Aymardus a Caviniis sua obedientia rediens, equum super quem sedere consueverat ante se ipse pedes piscibus onustum ducens concilio eorum admiscetur, omnibus humilitatem ejus admirantibus. Itaque ejus humilitate obtinente abbas eligitur, et ab Eduensi episcopo, nomine Rothmundo, regnante Ludovico, consecratur.

Iste Aymardus fuit filius Engolismensis comitis, ut refert Richardus in sua Chronica. Qui propter morum honestatem, et suam nobilitatem multis monasteriis in Aquitania præfuit.

Sub isto Aymardo fuit factus monachus sanctus Maiolus Maticensis archidiaconus, nobilibus parentibus ab infantia nobiliter enutritus.

Venerabilis itaque pater Aymardus fuit simplicitatis et innocentie filius. Hic in augmentatione prædiorum, et acquisitione commodi temporalis fuit studiosus, et in observantia regulari devotus. Amissionem luminis temporalis, et quicquid sibi adversitatis accidere potuit, absque omni murmure et indignatione potentissime tulit. Qui tandem tota corporis valetudine destitutus, et oculorum lumine privatus, habito fratrum concilio anno 954 in loco suo sanctum Maiolum instituit. Qui in capitulo existens, in hæc vel similia prorumpens verba, ait.

Ex magnanimitatis regis audacia novimus in milites spiritum fortitudinis derivari: sicut ab opposito negligentia remissi ducis commilitonibus animum dissolutionis inspirat. Adversa capitis valetudo toto redundat in corpore, sicut eo incolumi permanente, membra certa sospitate et gaudio penitus hilarescunt. Rex etenim formidolosus et pavidus, si terga vertat, si fuerit elapsus in fugam, nunquid non statim quisque fortissimus et virilis femineo pavore solvetur? Quis in capite molestiam sustinens, et in membra patiens principali, non illico totis animi et corporis viribus elanguescat? Quorsum evadat oratio, perspicuum est. Ego enim vobis in cœlesti militia ducatum præbens, et more capitis toti humano Ecclesiæ corpori providentiam exhibens generalem, senio et debilitate confectus, officio meo responsum operis exhibere non possum. Processi in dies multos, etiam grandævus et senex, totius virtutis in me defectum sentio naturalem: facilis excursus annorum me ignorante deprædatus est vires meas. Caligant oculi, luminum acies tota retunditur, et sensuum veritas imminuta sentit directionis suæ injuriam.

Licet sit animus perseverans, et spiritus victor annorum, totius tamen corporis ruinam passus excubias ordinis celebrare non possum. Provideat sibi discretio vestra pastorem, qui præcedat vos in via Dei, et veluti columna luminis in nocte offensionis dirigat gressus vestros. Navis sine remige commissa ventis, non enavigare ad portum, sed illidi scopulis, et mediis insepeliri fluctibus consuevit. Castrensium militiæ multitudo, nisi ducis legibus infermetur, præsentia muniatur, firmetur auxilio, sævas circumfremens hostium manus incurrit: Ecclesia viduata rectore, dum non habet oculum providentiæ, quo regatur, foveam præcipitationis offendit. » Cum hæc et similia venerabilis senex Aymardus in virtute spiri-

tus loqueretur, et ad ejus vultum et verba circum-sedentium mentes et oculi raperentur, adjecit: « Vobis quidem incumbit electio, et vestrum erat communi providentiæ præfuisse pastorem. Sed quoniam in nostræ discretionis judicio vestri quoque posuistis arbitrii libertatem, de Domini misericordia pie præsumens, hortor atque commoneo ut fratrem Maigilum in custodiam gregis Domini substituat vigilem et rectorem. » Quo facto ipsum ab episcopo Cabilonensi nomine Holdebadò ordinari rogavit. Et deinde post resignationem vixit gloriosus Aymardus novem annis in Cluniaco, et ibi obiit anno 953, iii Nonas Octob., jacetque in prædicta veteri ecclesia retro altare beatæ Mariæ.

SANCTI AYMARDI CHARTULARIUM.

(Apud D. Marrier, *Bibliotheca Cluniacensis*, ex chartario Cluniacensi.)

I.

Privilegium domni Agapeti papæ domno Aymardo concessum.

(Vide inter epistolas et privilegia Agapeti II, hujus nostræ Patrologiæ tom. CXXXIII.)

II.

Præceptum Ludovici regis Francorum de sancto Joanne Matisconensi.

(Anno 946.)

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, Ludovicus divina ordinante providentiæ rex.

Si enim precibus servorum Dei, pro sanctæ Dei Ecclesiæ, et eorum utilitatibus assensum præbemus, regalem procul dubio exercemus dignitatem, et hoc imposterum jure firmissimo mansurum esse volumus. Idcirco noverit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium et nostrorum, præsentium scilicet ac futurorum industria, quia adierunt nostri principes, Hugo videlicet dux Francorum, et alter Hugo dux Burgundionum, necnon et Lctaldus comes, nostram regiam serenitatem deprecantes, quatenus Cluniaco monasterio in honore beatorum apostolorum Petri et Pauli consecrato, quasdam res concederemus per regale præceptum, ecclesiam videlicet in honore sancti Joannis dedicatam in suburbio Matisconensi situatam, cum omnibus rebus ad eandem ecclesiam pertinentibus, villam etiam ejus, Hosam, Malorem, Exboscum, et villam Senosanam cum terris, pratis, silvis, aquis majoribus, rivis minoribus, vivariis, stagnis, fossis, et portu de supra jam dicta Hosa, et aliis portis, cum pascuis, exitibus, et regressibus, et omnibus adjacentis et universis piscariis, quæsitum et inquirendum, et cum Arnulfo et uxore sua et filiis et filiabus eorum, seu omnibus servis et ancillis vel infantibus ad supradictas res aspicientibus, seu alodiis eorum foris et intus ubi-

Bunque dispersis, excepto tertio tractu de Hosa, quod pertinet ad S. Vincentium. Sit..... etiam de Davaiaco cum uxore sua, filiis et filiabus, cum universis alodiis et rebus suis, et omnia quæ in dicto comitatu tenet: quod tam pro amore beatorum apostolorum Petri et Pauli, quam etiam pro statu regni nostri simul et Principum nostrorum, ac omnium fidelium Christianorum salute voluntarie fecimus, eorumque piæ et devotæ petitioni libenter annuimus. Præcipientes ergo jubemus, ut deinceps per hanc nostram auctoritatem jure firmissimo prædicti Christi testes, beatus Petrus et Paulus, vel abbas eorum, seu monachi eisdem ipsis Christi apostolis servientes teneant atque possideant, et quidquid exinde facere vel judicare voluerint, libero n omnibus perfruantur arbitrio faciendi quidquid elegerint. Et ut hæc nostra auctoritas firmior habeatur, et per futura tempora melius conservetur, de annulo nostro subter jussimus sigillari.

Signum Ludovici Regis.

Rorigus cancellarius ad vicem Acardi recognovit.

Actum Capriniaco villa Kal., Jul. anno xi regni Ludovici regis, quando etiam Franciam recuperavit.

III.

Charta ejusdem regis, de Tusiaco.

(Anno 946.)

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, Ludovicus divina propitiante clementia rex.

Si enim precibus servorum Dei pro sanctæ Dei Ecclesiæ statu, necnon et eorum utilitatibus, assensum præbemus; regiam in omnibus conservamus dignitatem: et hoc imposterum jure firmissimo, et inviolabiliter fore permansurum decernimus. Idcirco sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium, nostrorumque noverit industria, præsentium scilicet et futurorum, quoniam